Nr. 9. Lwów dnia 1. Marca 1901. Rok XXXIV. Tom LXIV.

ROLNIK

ORGAN C. K. GALICYJSKIEGO TOWARZYSTWA GOSPODARSKIEGO

wychodzi w każdą sobotę

Prenumerata wynosi wraz z przesyłką pocztową:
w Państwie Austryackiem.
rocznie . . . . 8 koron. półrocznie . . . . 4 koron.
W Rosyi rocznie 5 rubli sr. — W W. Księstwie Poznańskiem 3 talary.

Członkowie galic. Tow. gospodarskiego płacący 10 K. wkładki rocznej, otrzymują „Rolnika“ bezpłatnie.

Ogłoszenia zamieszcza się za opłatą 15 h. od wiersza trzy razy łamanego, drobnym drukiem, albo za jego miejsce.
Przy częstszem inserowaniu oraz przy ogłoszeniach większych, znaczny rabat.
Ogłoszenia przyjmuje: Ajencja Ogłoszeń, Lwów, pasaż Hausmanna 9.
Manuskryptów nieumieszczonych nie zwraca się.
Reklamacye uwzględnia się tylko do wyjścia numeru następnego.
Przedruk bez podania źródła niedozwolony.

Redakcya i Administracya „Rolnika“ ul. Słowackiego l. 8. II. piętro.

TREŚĆ:

Wywóz jaj z Galicyi.

Wśród dzisiejszych stosunków zaludnienia i produkcyi rolnej w Galicyi w obec niekorzystnych dla wywozu zboża ceł ochronnych w państwach obcych i taryf kolejowych, produkcya zboża trzyma się w granicach nie o wiele przekraczających potrzebę krajową a w pewnych gatunkach miewamy nieraz dowóz, czasem dosyć znaczny

Punkt ciężkości produkcyi w naszych gospodarstwach rolniczych przenosi się skutkiem tego, od dłuższego czasu ku hodowli bydła rogatego, ku produkcyi mięsa i nabiału, ku hodowli nierogacizny i owiec na rzeź, wreszcie ku hodowli drobiu, choć pewnem jest, iż ilość produkcyi zbożowej dałaby się przy pomyślniejszych warunkach odbytu jeszcze znacznie podnieść. Oczywiście nie wszystkie okolice naszego kraju biorą w równej mierze udział w owym zwrocie, jednak każdy znający kraj przyzna, że jest on wcale powszechnym.

W niniejszym artykule chcemy się zająć jedną z gałęzi produkcyi i handlu krajowego, do których odnosi się ów zwrot, gałęzią na pozór drobną, jednakże w produkcyi naszej wywozowej zajmującą bardzo poważne miejsce.*)

Mamy na myśli handel jajami, w którym Galicya ma dziś pierwszorzędne stanowisko i który pomiędzy pozycyami czynnemi w bilansie krajowym odgrywa bardzo ważną rolę. Według statystyki cłowej handel Austro-Węgier jajami przedstawia się w cetnarach metrycznych następująco:

	dowóz	wywóz	przewyżka wywozu
1898	404.545 *cnt. m.*	957.961 *cnt. m.*	553.416
1899	423.090 „	1,040.475 „	617.385
1900	393.494 „	1,087.875 „	694.381

Wartość tego dowozu i wywozu tudzież przewyżki wywozu wynosi w *koronach*:

	dowóz	wywóz	przewyżka wywozu
1898	28,306.532	79,996.506	51,689.974
1899	27,344.250	85,217,695	57,873.445
1900	29,535.730	90,001.877	60,466.147

W tym handlu największy udział mają Galicya i Węgry. Wysokości wywozu Galicyi dla braku należytej statystyki ruchu towarowego na kolejach nie jesteśmy w stanie podać. Wiemy tylko, że do Niemiec północnych, dokąd idzie najznaczniejsza część wywozu z Galicyi, idzie corocznie 2700—2800 wagonów.

W ostatnich latach wywóz jaj po za granicę Galicyi staje się coraz trudniejszym w skutek coraz większej obcej konkurencyi na tem polu. W pierwszym rzędzie zagraża galicyjskiemu handlowi jajami konkurencya rosyjska, jednakże obok niej występują jako poważni konkurenci Węgry i Włochy a nadto Niemcy czynią wszelkie, bardzo energiczne usiłowania, aby podnieść własną produkcyę jaj i zabezpieczyć ją przed konkurencyą obcą, głównie galicyjską.

Wywóz jaj z Rosyi, który w r. 1881 wynosił tylko 45900 *cetn. mtr.* wzrósł do r. 1898 na 1,270.000 *cetn. mtr.* Z tego wywozu przypada 42% na porty moża Bałtyckiego, 34% na stacye graniczne galicyjskie i bukowińskie a 2% na inne stacye graniczne. Dotąd Galicya i inne kraje austryackie mają korzyść większego zbli-

*). O organizacyi i stanie handlu jajami w naszym kraju zawiera cenne szczegóły praca Dr. St. Pawlika: Statystyka ruchu towarowego na pocztach galicyjskich 1895. w Wiadomościach statystycznych T. XVII 2. 1. str. 34—40.

żenia do targów zachodniej Europy, jednak koleje rosyjskie robią wszelkie usiłowania, aby przyspieszyć ile możności transporty jaj a wielką pomocą jest im w tej mierze doskonale urządzony transport wodny z Rygi na zachód. Co drugi dzień odchodzi okręt z Rygi wprost do Londynu a do innych ważniejszych portów angielskich co 2, co 3—4 dni, zaś do Szczecina i Lubeki, do Hamburga, Dunkierki i Bordeaux co tygodnia. Nadto istnieje bardzo ważna także dla handlu jajami kommunikacya z Rygi przez Rotterdam w górę Renu do Kolonii i Düsseldorfu także co tygodnia. W ten sposób transporty z wnętrza Rosyi mogą dostawać się przez Rygę i Antwerpię do środkowych miast Anglii, Niemiec i Francyi najpóźniej w 10 dniach.

Jeszcze bardziej groźną jest konkurencya rosyjska przez t a n i o ś ć frachtu Za przestrzeń drogi, jaką nasze transporty muszą przebyć, aby z Tarnopola, Buczacza, Kołomyi dostać się do granicy saskiej, szwajcarskiej lub bawarskiej płacimy w Austryi o 80—239 halerzy więcej od 100 kilo, niż płacą przesyłający na tę samą odległość na kolejach rosyjskich. Różnica na niekorzyść kolei austryackich jest tak znaczna, że wypada handlarzom galicyjskim taniej wysyłać jaja na zachód Europy a nawet do Hamburga przez Rosyę. I tak z Tarnopola na Hamburg do Londynu wypada koszt transportu od 100 kilo jaj 9 marek 40 fen., na Brody zaś i Rygę do Londynu tylko 6 marek 70!

Już normalne taryfy rosyjskie są znacznie tańsze niż austryackie specyalne taryfy, dla wywozu jaj. A teraz Rosya zaprowadzić ma osobne zniżone taryfy, celem podniesienia wywozu. Na uwagę też zasługuje, że fracht z Rygi do Londynu wynosi dokładnie tyle, co z Hamburga do Londynu, pomimo że droga Ryga Londyn jest dwa razy dłuższa.

Węgry są konkurentem, który zwycięzko rywalizuje z Galicyą tak pod względem szybkości transportu jak i pod względem taniości frachtu. W Węgrzech koleje państwowe dają 20% opustu z ceny przewozu, jeżeli przedmioty żywności zostają wywiezione poza granicę Austro-Węgier w ilości nie niższej jak 24000 ton rocznie Skutkiem tego wywóz z Węgier wypada o 1½ do 2½ korony taniej na każde 100 kilo, niż wywóz z Galicyi na tę samą odległość Także szybkość transportu z Węgier zapewniona jest w sposób korzystny, albowiem wagony z jajami dostają się do Hamburga w 3—5 dniach z najodleglejszych stacyi Węgier.

Wreszcie Włochy stały się w ciągu krótkiego czasu bardzo niebezpiecznym konkurentem Galicyi i Węgier na targach południowo niemieckich głównie w skutek taniości frachtu.

Dla ocenienia różnic w cenach przewozu niechaj posłuży następujące zestawienie:

Na przestrzeni 1041 kilometrów (tyle wynosi np. droga ze Złoczowa do granicy saskiej) kosztuje przewóz wagonu jaj

w Austryi	524	halerzy	od 100	kilo
„ Rosyi	419	„	„ „	„
w Węgrzech z opust.	358	„	„ „	„
„ Włoszech	274	„	„ „	„

Ułatwienia kolejowe dla wywozu jaj pojawiły się na kolejach austryackich przed dziesięciu laty. Celem tych ułatwień było zapobiedz, aby wywóz jaj z Rosyi nie obierał innej drogi jak przez Galicyę. Handel jajami wywożonemi z Rosyi na dalszy zachód trzyma się jeszcze w znacznej części po stronie galicyjskiej, głównie w Podwołoczyskach. Sprawiają to osobiste stosunki, większa łatwość i taniość kredytu niż w Rosyi, utrudnienia stawiane żydom po tamtej stronie granicy i t. p. Jednakże już dziś droga przez Austryę używaną jest przeważnie tylko w czasie sezonowym, kiedy głównie chodzi o szybkość transportu, zaś po za sezonem handel galicyjski posługuje się coraz bardziej o wiele tańszą drogą przez Rosyę. Jeżeliby ze strony austryackiej nic albo też nie dosyć uczyniono celem utrzymania i ułatwienia tego handlu, natenczas łatwo być by mogło, że przeniósłby on pomimo owych utrudnień siedzibę swoją nadrugą stronę granicy, ze szkodą dla kolei tutejszych a także i dla krajowej produkcyi. Występując bowiem w interesie tego handlu występujemy także w interesie produkcyi krajowej, która z organizacyi handlowej jaką dziś ma u nas handel jajami, odnosi znakomite korzyści i bez niej nie miałaby podniety w odbycie. Jak długo handel jajami na wschodniej naszej granicy będzie w ręku galicyjskiem, tak długo będzie służył interesom naszej produkcyi, pomimo że będzie i obcy towar obok naszego wywoził za granicę.

Ażeby handel jajami z Galicyi i przez Galicyę idący utrzymać i o ile to możebne rozwinąć, potrzeba:

1. ustanowić niższe taryfy kolejowe umożebniające konkurencyę z innemi państwami a przedewszystkiem z Rosyą i postarać się o zniżenie ceny transportu wodnego z Hamburga do Anglii. W tym celu należy przedsiębiorcom okrętowym za pośrednictwem organów konsularnych przedstawić niebezpieczeństwo utraty transportów w razie dotychczasowej wygórowanej ceny.

2. potrzeba dostarczyć osobnych wozów do transportu jaj, któreby mieściły po 110 skrzyń, trzeba uznać jaja za przedmiot podlegający zepsuciu i zapewnić jak największą szybkość transportu. Pod rozwagę należałoby wziąć urządzenie osobnych pociągów z jajami w czasie sezonowym.

3. Trzeba na granicy urządzić odpowiednie magazyny dla czasowego przechowania jaj a również składy do konserwowania jaj. Te ostatnie znajdują się już dzisiaj przy większych stacyach g a l i c y j s k i c h, u r z ą d z o n e p r z e z h a n d l a r z y*).

4. Trzeba wspierać rozwój przedsiębiorstw przerabiających jaja na produkt wyższej wartości i pozwalających zużytkować jaja stłuczone lub z innych powodów nienadające się do wywozu za granicę. Już dziś istnieją w Podwołoczyskach trzy fabryki albuminu z których każda przerabia rocznie 50—60000 kóp jaj, przyczem z 700 kilgr. białka uzyskuje się 100 *klg.* albuminu. Albuminu używa się przy drukowaniu tkanin, przy wyrobie porcelany, w rafineryach cukru i do klarowania win. Wywozi się go w pakach po 50 i po 100 *kg* w cenie 250—300 K. za cetnar metryczny do Austryi, Niemiec, do Francyi, Anglii i Ameryki. Równocześnie przerabia się i żółtka. Roczna produkcya jednej fabryki wynosi

*) W piwnicach są urządzone doły 2 metry szerokie i głębokie a 7 metrów długie betonowane. Do tych dołów wsypuje się 400 kilo wapna niegaszonego, poczem zalewa się je wodą do ¼ części. Po zgaszeniu się wapna dodaje się 400 klg. soli poczem dolewa się wody aż do ½ głębokości. Po 2—3 dniach wkłada się jaja (2 ładunki wagonowe) a następnie dół przykrywa się organtyną i zasmarowuje się wapnem. Tak spoczywają jaja od maja przez 6 miesięcy.

500—600 beczek po 200 kilo w cenie około 40 złr. za 100 kilo. Żółtka służą do garbowania skór na rękawiczki.

Leży w interesie wszystkich bez wyjątku warstw rolnictwa krajowego lub większych, jak średnich i małych rolników, aby nasz handel jajami, który dziś jeszcze ma bardzo poważne znaczenie i przynosi rolnictwu znaczne korzyści, wspierając zarazem produkcyę drobiu, nie upadał lecz ile możności wzrastał i rozwijał się. Wiadomo nam z kół handlarzy, że dyrekcya kolei państwowych we Lwowie a na jej czele zasłużony około podniesienia różnych gałęzi gospodarstwa krajowego radca dworu p. Wierzbicki zajmuje się sprawą wytworzenia pomyślniejszych warunków dla tego handlu ze strony kolei. Należałoby, żeby i inne czynniki tą sprawą się skutecznie zaopiekowały i nie dopuściły do tego, żeby i ta gałąź handlu ze szkodą produkcyi krajowej wydartą nam została przez obcą konkurencyę. Polecamy gorąco tę sprawę towarzystwom rolniczym, izbom handlowym i Kołu polskiemu.

Tadeusz Pilat

Rolnictwo Galicyi wobec odnowienia traktatów handlowych.

(Ciąg dalszy).

III.

Wobec braku wszelkich bliższych danych co do Galicyi w statystyce ruchu towarowego na kolejach Austro-Węgier, szczęściem jest jeszcze, że przynajmniej ogłoszona przez pruskie ministeryum robót publicznych: „Statystyka ruchu towarowego na kolejach niemieckich“ uporządkowana wedle rejonów skąd towary pochodzą, dozwala nam poznać wymianę produktów z Austryi a specyalnie z Galicyi z najważniejszem państwem sąsiedniem. I ta statystyka zresztą wykazuje tylko posyłki większe po nad ½ tonny. Dalszym materyałem do szczegółowego poznania wywozu i dowozu Galicyi jest praca prof. Stefana Pawlika a zawierająca statystykę ruchu towarowego na pocztach galicyjskich*); nareszcie także statystyka obrotu z zagranicą drogą wodną co do której w Austryi daty się prowadzą.

Co do zboża i produktów z mlewa, to pożądanem byłoby dla rolnictwa galicyjskiego: utrzymanie dotychczasowego cła dowozowego za te produkta i podwyższenie go aż do wysokości cła dowozowego w Niemczech, a to w tym celu aby obce produkta nie zwacały się chętniej na targ austryacki jak niemiecki, w razie gdyby różnica cen nie stała na przeszkodzie. Z drugiej strony należałoby dążyć, jeżeli nie do zniżenia, to do zatrzymania na tej tamej wysokości, obcych ceł zbożowych na produkta pochodzące z Austro-Węgier. Odnoszę to zwłaszcza do ceł dowozowych niemieckich i swajcarskich. Wedle niemieckiej statystyki kolejowej przedstawiał się dowóz z Austryi do Niemiec produktów omawianych w roku 1898 następująco. Pszenicy dowieziono: z Galicyi i Bukowiny: 14490 tonn z Czech: 452 tonn, z innych krajów Austryi i 4.967 tonn; żyta: z Galicyi i Bukowiny: 3336, z Czech: 172, z pozostałej Austryi; 2.859 tonn; owsa: z Galicyi i Bukowiny: 923, z Czech 824, z pozostałej Austryi: 479 tonn; jęczmienia: z Galicyi i Bukowiny: 18.131, z Czech: 58570, z pozostałej Austryi: 66058 tonn; kukurudzy i nasion strączkowych: z Galicyi i Bukowiny 60.993 z Czech 23.953, z reszty Austryi: 64.922 tonn; wreszcie mąki i produktów mlewa z Galicyi i Bukowiny: 26.204, z Czech 7762, z pozostałej Austryi: 32431. Z cyfr tych widzimy że Galicya w wywozie omawianych produktów z Austryi do Niemiec, bierze znaczny, co do przenicy żyta i owsa najznaczniejszy udział, że jej przeto na ochronie cłowej, względnie ustępstwach cłowych przez zagranicę przyznanych, może zależeć

Lecz ochrona cłowa sama nie wystarcza, trzeba zarazem pamiętać o taryfach kolejowych, które są w stanie w jeszcze wyższym stopniu jak cła wpływać na swojską lub obcą konkurencyę, tamować ją lub faworyzować a są środkiem mniej wpadającym w oko. Austrya — uwzględniamy tylko tę jednę połowę monarchii — ma dwa państwa sąsiednie które ująwszy w swe ręce taryfy kolejowe, prowadzą konsekwentną politykę taryfową i zastosowują ją do swej polityki handlowej. Mamy tu na myśli Węgry i Rosyę. Oba te państwa ustanowiły dla exportu swoich produktów rolnych bardzo nizką taryfę i robią przez to rolnictwu austryackiemu a w pierwszym rzędzie galicyjskiemu dotkliwą konkurencyę. Z Węgier do Galicyi prowadzi obecnie pięć linii kolejowych (dwie dalsze są w projekcie!); to też południową część Galicyi aż do głównej linii kolejowej Galicyjskiej: Kraków — Lwów Czerniowce zdobyły dla dowozu swego zboża i swej mąki Węgry; nieraz zaś sięga dowóz aż po za tę linię na północ. W Rosyi znowu otrzymują interesowani na zboże złożone w magazynach kolejowych jakiejkolwiek stacyi, natychmiastowe zaliczki z banku państwowego co popiera potężnie handel zbożem. Prócz tego rosyjska taryfa dla transportu zboża jest tak nizką, że transport boczną drogą wzdłuż północnej granicy Galicyi do granicy z doliczeniem wewnętrznej austryackiej taryfy jest zawsze jeszcze tańszy, jak transport drogą prostą przez Podwołoczyska. To też Austrya powinnaby w swej polityce kolejowej przyjąć przedewszystkiem zasadę: że taryfa exportowa, jej kolei nie powinna być nigdy wyższą, jak ustanowiona dla tegoż samego produktu przez te koleje taryfa-transito; dalej że wewnętrzna taryfa przewozowa nie powinna być większą jak taryfa importowa dla takiegoż samego artykułu obcego pochodzenia.

Konieczną jest dla Austryi polityka taryfowa kolejowa, obejmująca szersze widnokręgi, uwzględniającą co do każdego produktu całą sytuacyę targu światowego a zarazem interesa gospodarcze państwa. Ofiary, jakie się poniesie przy takiej polityce dla ochrony i poparcia produkcyi rodzinnej i rodzinnego handlu wynagrodzi sowicie: ogólny rozkwit stosunków gospodarczych. Dowodem doskonałym na to są Węgry ze swoją energiczną i świadomą celu polityką taryfową, chociaż posiadają one tak jak i Austrya, obok kolei państwowych i prywatne.

*) Statystyka ruchu towarowego na pocztach galicyjskich Wiadomości statystyczne t. XVI 2. t. XVII 1.

Co do produkcyi owoców życzeniem Galicyi byłoby, usunięcie konkurencyi jaką robią produkci krajowej owoce południowe. Usunąć możnaby ją raz przez odpowiednie cła ochronne powtóre przez nieprzyznawanie w traktatach wolnego dowozu dla owoców południowych. Również należałoby cłem obłożyć dowóz owoców amerykańskich, tak świeżych jak suszonych.

Dla poparcia exportu owoców krajowych, pożądanem byłoby utrzymanie wolnego od cła dowozu ich do Niemiec, pożądanem również zarządzenia taryfowo-kolejowe i postaranie się dla Galicyi o specyalnie urządzone wagony dla przewozu owoców, zwłaszcza na stacyach w Zaleszczykach Kołomyi, Śniatynie i innych w południowo wschodniej części kraju.

Co do jarzyn, byłoby ważnem dla Galicyi utrzymanie w mocy wolnego od cła dowozu wszelkich jarzyn z Austro-Węgier do Niemiec.

Co do nasion wszelkiego rodzaju, roślin żyjących, krzewów, szczepów nawet kwiatów, trzeba zwrócić przedewszystkiem uwagę na znaczny import tych produktów z Niemiec. Tamtejsze firmy ogrodnicze które pod względem organizacyi handlowej, stopą znacznie wyżej od austryackich uprawiają ten import już od całego szeregu lat. W Galicyi specyalnie, pominąwszy kilka handlów tutejszych widzi się wszędzie tylko katalogi i cenniki ogrodników Erfurckich Drezdeńskich i Berlińskich, także Budapeszteńskiej firmy Mauthnera. Częstokroć zaś już skonstatowano, że nasiona wywiezione ztąd do Niemiec po rozsortowaniu ich i przepakowaniu tymże, znowu wracały do Galicyi. Byłaby więc w każdym razie pożądaną ochrona przez odpowiednie cło nasion i roślin, które rodzima produkcya może dostarczyć przed, konkurencyę zagraniczną, zwłaszcza niemiecką.

Toż samo odnosi się do dowozu z zagranicy świeżych kwiatów i części roślin (liści) które nadto jako przedmioty zbytkowe możnaby obłożyć cłem wyższem.

Dla poparcia powyższych wywodów przytoczymy parę dat!

Dowóz z Niemiec w r. 1898 wynosił: do Galicyi i Bukowiny: 50 tonn nasion lnianych i olejowych: 1,083 tonn innych nasion: 278 tonn jarzyn owoców, orzechów, i roślin.

Do Czech, dowieziono z Niemiec w tymże samym roku i w powyższych trzech kategoryach produktów: 1085, 3362 i 3708 tonn: do reszty Austryi: 2251, 2441 i 1446 tonn.

Wywóz zaś do Niemiec w r. 1898 wynosił: z Galicyi i Bukowiny: w nasionach lnianych 3296 tonn, w innych nasionach: 4648 tonn, w jarzynach owocach i orzechach: 3292 tonn; z Czech w tychże trzech kategoryach produktów 185, 2591 i 26399 tonn: z pozostałej Austryi 584, 1.862, 56118 tonn.

Co do chmielu należałoby utrudnić dowóz chmielu rosyjskiego i amerykańskiego przez wyższe cło ochronne, zresztą zaś dążyć tak co do dowozu jak i wywozu do utrzymania status quo.

C. d. n.

Z doświadczeń polowych w Mikulicach

III. Działanie następcze nawozów sztucznych i obornika.

Na polu doświadczalnem, o glebie piaszczysto-gliniastej, urodzajnej, bogatej w wapno — od 5 lat nie nawożonem obornikiem, na którem w r. 1899 przeprowadzono próby nawozowe z burakami cukrowymi (ob Nr. 48 Rolnika z $^{2}/_{12}$ 1899) zasiano celem zbadania następczego działania nawozów sztucznych i obornika, zastosowanych w roku poprzednim pod buraki, mięszankę z wyki (50%), grochu (25%) bobiku (15%) i żyta jarego (10%). Zasiewu dokonano siewnikiem rzędowym w drugiej połowie maja 1900 r. Wskutek posuchy czerwcowej mięszanka rozwijała się z początku słabo, dopiero po lipcowych deszczach się poprawiła Na oko nie było prawie żadnych znaczniejszych różnic w wyglądzie poszczególnych poletek — jedynie żywszem zabarwnieniem i bujniejszym wzrostem odznaczała się mięszanka na parcelach, gdzie w roku poprzednim pod buraki dano obornik Ponieważ, jak się to po zbiorze okazało, były jednak znaczne różnice na korzyść niektórych nawozów, przeto mamy tu jeden więcej dowód na to, jak dalece można się omylić przy naocznem ocenianiu działalności różnych sposobów nawożenia: dlatego też przy doświadczeniach nawozowych zawsze winniśmy przy pomocy wagi przekonać się o skuteczności nawożenia.

Z początkiem sierpnia, gdy mięszanka okwitła skoszono ją i odważono w świeżym stanie z każdego poletka osobno — Poniżej podana tabelka wykazuje w kilogramach zbiór zielonej masy z poletek po 100^2 m. przestrzeni, przyczem dla skrócenia używamy następujących znaków: 0 = bez nawozu, N = saletra, P = superfosfat, T = tomasyna, K = Kainit.

Liczba poletka:	1.	2.	3.	4.	5	6.	7.
Nawożenie pod buraki 1899 r	O.	N+P+K	P+K	T+K	P+N	N+K	Obornik
1. grupa:	201.—	213 —	226.50	228.30	204.—	212.40	238.60
2. grupa:	172.50	189.50	201.80	196.50	178.50	190.—	216.—

Z zestawienia tego wynikają następujące wnioski co do działania następczego różnych nawozów, użytych pod buraki na następny plon mięszanki strączkowych:

1) **Obornik**, który, jak to wynika z opisu doświadczeń z burakami w r 1899 przeprowadzonych nie daje wyższego plonu buraków jak kombinacya N+P+K w nawozach sztucznych, — w roku następnym ma jednak bardzo dodatni wpływ na plon mięszanki. (Por poletka l. 1, 2, 7).

2) Z nawozów sztucznych jedynie **kainit** (użyty na buraki pogłównie) okazuje dobre działanie na plon mięszanki w następnym roku (por poletka l. 2 i 5), a wyższe plony po nawozach sztucznych w porównaniu do parceli O, należy głównie przypisać działaniu kainitu. Taki sam wynik mieliśmy przy opisywanych w r. 1898, doświadczeniach (vide Nr. 36. Rolnika z $^{9}/_{9}$ 1898 r.) gdzie kainit, dany na buraki również znacznie wpłynął na podniesienie plonu jęczmienia, po burakach zasianego.

Saletra zastosowana pod buraki zdaje się wpływać na obniżenie zasianej w następnym roku mięszanki. (Porównaj poletka 1 2 i 3). — Zupełnie analogiczny wynik mieliśmy przy doświadczeniach z r. 1898 co do działania użytej na buraki saletry, na jęczmień zasiany po burakach; tłomaczyć go możemy tą okolicznością, że saletra powodując znaczną zwyżkę plonu buraków, wpływa pośrednio na pewne wyjałowienie gleby.

4) **Superfosfat** użyty pod buraki nie okazuje żadnego następczego działania na plon mięszanki (por. pol. l. 2 i 6)

5) **Tomasyna** w połączeniu z kainitem (poletko l. 4) nie okazuje lepszego następczego działania, jak kombinacya superfosfatu z kainitem (pol. l. 3).

W glebie takiej jak na polu doświadczalnem (loess) widzimy więc wielkie korzyści przy nawożeniu buraków kainitem, zastosowując go pogłównie w stosunku 400—500 *kg* na mórg, gdyż nie tylko osiągamy bardzo pokaźne wyniki plonu buraków tak w korzeniach jak liściach, lecz ponadto, jak nas przekonują już dwuletnie doświadczenia, kainit okazuje całkiem wyraźne i dodatnie działanie na plon czyto jęczmienia, czyto mięszanki strączkowych, po burakach uprawianych.

Jerzy Turnau

Proso jako najlepszy materyał na słód.

Podług doświadczeń kilku gorzelników rosyjskich, daje słód z prosa niespodziewanie świetne wydajności spirytusu, znacznie lepsze, niż najlepszy słód jęczmienny że zdaje się jest to wprost idealny materyał na słód. O tym ciekawym fakcie donosi p. F. Turkowski w *„Gorzelniku“* Nr. 7. z 15. października 1900 r.

Jak wiadomo, słód najlepszy daje ziarno okrągłe nie zbyt wielkie, dlatego ziarna jęczmienia na słód powinny być krępe — krótkie. Dalej, im więcej diastazy tworzy się w ziarnie, tym wydatność słodu lepsza. Pod tymi obydwoma względami proso nie ma sobie równego ziarna. Wydatność słodu z niego jest taka, że go można użyć cztery razy mniej jak jęczmiennego do zcukrowania tej samej ilości ziemniaków.

I tak, kiedy do zcukrowania 100 *kg* ziemniaków o 19% skrobi potrzeba dodać 5 kg słodu z jęczmienia to do tego samego efektu wystarcza użycie $1\frac{1}{4}$ *kg* słodu z prosa. Dalej, użycie prosa przedstawia te korzyści, że mając ziarno otoczone gładką, błyszczącą i przylegającą plewką, zawiera tylko minimalne ilości szkodliwych bakteryi i pleśni, które czasem w jęczmieniu przeszkadzają potem normalnemu przebiegowi fermentacyi, przy użyciu prosa na słód do tego w tak małej dawce, ilość tych szkodliwych fermentów wprowadzonych do zacieru jest nikłą.— To wszystko tłumaczy, że przy użyciu słodu z prosa otrzymywano wprost większą wydajność alkoholu z tej samej ilości przerobionego materyału. Zwrócenie większej uwagi na zużycie prosa tak korzystne, mogłoby być dla wielu okolic, zwłaszcza czarnoziemnych, gdzie proso się pewniej udaje, wielkiem dobrodziejstwem, zapewniając zbyt na jeden więcej produkt; — a może uprawa tego zboża znowu stałaby się u nas powszechniejszą, jak za dawnych czasów n. p. w wieku XVI. i XVII.

K. M.

KRONIKA.

Odezwa do byłych studentów rolnictwa na uniwersytecie w Halli. W r. b. odbędzie się w Halli wystawa niem. Tow. roln.; chcemy skorzystać ze sposobności i urządzić podczas wystawy Zjazd wszystkich Polaków, którzy w ciągu trzydziestoletniego istnienia instytutu rolniczego w Halli odbywali tam swoje studya. Zwracamy się więc z prośbą do wszystkich Kolegów, którzy kiedykolwiek byli w Halli, ażeby zechcieli przyczynić się swoją obecnością do powodzenia tego zjazdu. Prócz przyjemności jaka płynie z obudzenia dawnych wspomnień, z zobaczenia towarzyszy pracy na tem miejscu, gdzie się niejedną pożyteczną i przyjemną spędziło chwilę, zjazd taki rolników ze wszystkich stron Polski, wielkie może przynieść korzyści. Wychowańcy uniwersytetu halskiego zajmują dość wiele wybitnych stanowisk w kraju, zjazd ich może być początkiem zbliżenia się ziemian naszych pochodzących z najrozmaitszych okolic kraju, może dać pochop do zjazdów częstszych, może przekonać, że mimo wszystkiego jednakie są interesa rolnictwa naszego. Zjazd ten wreszcie nie małe będzie miał znaczenie dla życia kolonii polskiej w Halli, która dostarcza corocznie dość wielkiego zastępu młodych pracowników na niwie rolniczej. Z tych względów prosilibyśmy wszystkich o stawienie się, aby nikogo z nas nie brakowało. Zbierzmy się by choć chwil parę przeżyć wspomnieniami tych lat zapału i porywów szlachetnych, tego czasu, w którym wszyscy byliśmy „jednością silni, rozumni szałem“.

Ze zjazdem tym chcielibyśmy połączyć hołd dla lubianego przez nas wszystkich Juliusza Kühna. Za to cośmy się od niego nauczyli, za ten stosunek przyjacielski, ojcowski, jaki dla nas Polaków zachował, należy mu się od nas hołd i uznanie. Myślimy, że będziemy wyrazicielami uczuć ogółu uczniów Juliusza Kühna, zapewniając go o czci i miłości, jaką dla tego szlachetnego starca i poważnego męża nauki czujemy. Proponujemy Kolegom, aby mu złożyć od Polaków szkatułkę zawierającą fotografie, o ile możności, gabinetowe, wszystkich uczniów jego. Na zakończenie zwracamy się raz jeszcze z prośbą o poparcie do wszystkich wychowańców uniwersytetu w Halli: młodzież polska obecnie tam studyująca obiecała nam swoją pomoc w urządzeniu zjazdu.

Zgłoszenia na zjazd, fotografie, 8 koron (3 rb., 6.50 mk.) na koszta, jakoteż wszelkie zapytania, prosimy nadsyłać do Redakcyi *Tygodnika Rolniczego* w Krakowie (Basztowa 6) przed dniem 1 kwietnia r. b.

Władysław Grabski, Dr. Tadeusz Kudelka, Dr. Stanisław Kozicki, Dr. Jan Lutosławski, Ludwik Rossmann, Dr. Antoni Sempołowski, Jan Strawiński, Dr. Stanisław Tryniszewski, Kazimierz Woźnicki.

Uprasza się wszystkie pisma polskie o powtórzenie niniejszej odezwy.

Konkurs. Dyrekcya kraj. Szkół rolniczych w Dublanach ogłasza konkurs na posadę profesora rolnictwa w krajowej Wyższej Szkole rolniczej w Dublanach, obok Lwowa z płacą roczną 2.600 koron, dodatkiem aktywalnym 480 koron, wolnem pomieszkaniem i prawem do poboru pięciu dodatków pięcioletnich po 400 kor. rocznie. Stabilizacya na posadzie tej nastąpić może po roku zadowalniającej służby i ze zgodą c. k. Ministerstwa rolnictwa.

Ubiegający się o tę posadę powinni przedłożyć na ręce Dyrekcyi szkoły z podaniem: 1) Metrykę urodzenia, 2) Krótki życiorys, 3) Świadectwa, i ewentualne prace naukowe, udowadniające kwalifikacye do zajmowania posady.

Termin wnoszenia podań naznacza się do 1. czerwca b. r.

W sprawie tępienia chrząszczy majowych. Namiestnictwo rozesłało do wszystkich c. k. Starostów następujący okólnik: Ze względu na zbliżającą się porę rójki chrząszcza majowego c. k. Namiestnictwo zwraca uwagę Pana c. k. Starosty na klęskę grożącą gospodarstwom, rolnym i leśnym w razie, gdyby rójka przybrała znaczniejsze rozmiary i poleca Panu c. k. Staroście, aby stosownie do okólników z dnia 21. listopada 1893 L. 91960 z 12. lutego 1894 L. 5188 z 26. marca 1896 L. 19.784 i z 14. lutego 1897 L. 11.931 przypomniał zawczasu interesowanym kołom ludności potrzebę tępienia tego owadu i użył wpływu swego celem skłonienia właścicieli gospodarstw rolnych i leśnych do energicznego niszczenia nietylko chrząszczy majowych podczas rójki, lecz także pędraków chrząszcza majowego podczas uprawy roli i zbioru ziemiopłodów.

Sposoby tępienia chrząszcza i pędraków podane są wyczerpująco w okólniku z 3. kwietnia 1891 L. 11.596.

O rozmiarach rójki i rezultatach przedsięwziętego tępienia należy zdać sprawę c. k. Namiestnictwu do końca lipca b. r.

C. k. Namiestnik: *Piniński.*

Wywóz bitych świń z Galicyi. Pisma codzienne doniosły przed kilku dniami, że wskutek zakazu dowozu żywej nierogacizny z Galicyi do Niemiec. Powstało w Krakowie przedsiębiorstwo, które zajmuje się skupywaniem i biciem nierogacizny i wywozem mięsa do Niemiec. Zapotrzebowanie spółki podano na około 1000 sztuk świń tygodniowo. Zapytani przez jednego z czytelników, postaraliśmy się o bliższą w tej mierze

informacyę i możemy donieść iż przedsiębiorstwem tem jest pewna spółka rzeźnicka z Bytomia a jej zastępcą w Krakowie jest p. H. Mendelsohn spedytor w Krakowie, który bliższych udzielić może informacyi, co do zapotrzebowania, cen itd.

DROBNE WIADOMOŚCI.

Żywienie prośnych macior. Zwykle rodzą maciory, zbyt obficie żywione w czasie ciężarności, prosięta chude. Także silnie spasiona maciora jest skłonną popaść w gorączkę i mleka wydzielanie zmniejszać. Najlepszą paszę dla prośnych macior zimą są otręby pszenne i ospa, którą ukropem sparzono, lub nawet gotowano. Zaleca się mierny dodatek soli. Jeżeli maciora jest chudą, należy jej dopomódz żywieniem mąką kukuruzianą, grochową, z bobiku, jęczmienia i owsa. Latem działa dobre pastwisko koniczynne, lub na łące znakomicie. W pierwszym dniu po oprosieniu należy dać letniej wody i niepaść mocno, po kilku dniach mąka zbożowa i z groszkowych — z dodatkiem 30 *gr.* mąki lnianej lub z nasienia bawełny. *S.*

Doświadczenie z krowami. Krowa puszczona do byka rano po podoju rannym (oczywiście że zrywając (latając) dała rano mleka znacznie mniej niż zwykle) przy podoju południowym dała znacznie więcej jak zwykle, bo za rano i za południe, lecz na 10 krów zwykle potem 6 lub 7 po 18 dniach trzeba było prowadzić drugi raz do buhaja. Zrobiłem zatem próbę, mianowicie aby krowy puszczonej do byka nie doić przy następującym podoju. — I rzeczywiście żadna po raz drugi nie zrywała.

Robię to doświadczenie stale od trzech lat a wynik podaję może kto z naszych czytetników zechce wytłumaczyć tę sprawę. *J. Śniadowski.*

Pozbycie się mchu na łąkach. Porost mchu na łąkach nie jest przyczyną nieurodzajności łąk naszych, lecz jest raczej jej skutkiem. Na niektórych łąkach pochodzi silne krzewienie się mchu z braku pożywienia jakich potrzebują trawy; tam z pewnością się uda za pomocą właściwego nawożenia, przy odpowiednim obrabianiu łąki pozbyć się mchu bezzwłocznie i nie zawodnie. Nie należy jednak nawożąc taką łąkę zapominać, że potrzeba dostarczyć wszystkich potrzebnych środków pożywnych, bo jednostronny nawóz tu nie wystarcza. Chociaż próchnicowe łąki obfitują zwykle z natury w azot, to jednak brak im potasu i kwasu fosforowego; obu tych środków pożywienie roślin stanowiących należy dostarczyć takim łąkom w nawozie.

Gdy więc czasami może być brak pożywień także przyczyną rozrastania się mchu, to zdarza się w każdym razie wypadek taki rzadko; o wiele częściej powstaje zamszenie łąki z powodu zbyt niej wilgoci i dla tego wystarczające osuszenie jest najpewniejszym środkiem pozbycia się mchu.

Że w tym kierunku popełniają gospodarze jeszcze zawsze zbyt często błędy pochodzi ztąd, że zaledwie uznają potrzebę odprowadzenia nadmiernej wilgoci z łąki. A przecież jest pewnem, że zbyt wielka wilgoć także i łąkom znaczne wyrządza szkody mianowicie przez to, że sprzyja rozwojowi mchu i wielu innych złych traw, gdy wzrostowi dobrych roślin zbyteczna wilgoć przeszkadza. Dodać tu należy, że łąki takie cierpią nie tylko skutkiem wilgoci, lecz zarazem przez tworzenie się kwasów.

Z tego wynikają zatem środki do gruntownego pozbycia się mchu z łąki same przez się. Łąki należy doprowadzić do takiego stanu, jaki odpowiada silnemu rozwojowi dobrych roślin; przez to pozbawiamy mech warunków, w których mógłby się rozrastać. W pierwszej linii starać więc należy o odpowiednie odwodnienie łąki; gdy tego dokonano, nie należy zaniechać należytego odkwaszenia łąki, co najpewniej i najprędzej się dokonywa przez silne nawiezienie wapnem. Wreszcie należy łąkę zasilić odpowiedniem nawozem a skutek spodziewany nastąpi niezawodnie. *(S.)*

Wirgińska kukurudza i koński ząb. Hamburscy handlarze nasion, wprowadzili w ostatnich czasach do handlu obok nasienia wirgińskiego końskiego zębu (*Pferdezahnmais),* nasienie wirgińskiej kukurudzy *(wirginischer Saatmais*), która się odznacza wzrostem przeciętnie o 2 stopy niższym od końskiego zębu. Roślina ta posiada zatem daleko mniejszą wartość i do uprawy bynajmniej się nie zaleca. Kukurudza wirgińska nazywa się w handlu portowym *White Corn*, a kosztuje o 3 marki na 100 *kg* taniej od nasienia końskiego zębu. Nasienie kukurudzy jest znacznie mniejsze, łatwo je więc od końskiego zębu można odróżnić. W każdym razie przy zamawianiu z niepewnych źródeł należy zachować pewną ostrożność i żądać wyraźnie dostawy wirgińskiego końskiego zębu, aby się uchronić przed przesyłką wirgińskiej kukurudzy.

Ułatwienie zapłodnienia za pomocą wstrzykiwań dwuwęglanu sodowego. Wedle spostrzeżeń zrobionych we Francyi wstrzyknięcie na godzinę przed skokiem do pochwy klaczom lub krowom 5 *g* dwuwęglanu sodowego w 1 *l* wody letniej bardzo ułatwia zapłodnienie. Roztwór dwuwęglanu działa korzystnie przez zmianę kwaśnej reakcyi śluzu w pochwie na alkaliczną; wiadomo bowiem, że plemniki nasienia w rozczynach alkalicznych żyją o wiele dłużej. W celu wypróbowania skuteczności tego środka, zalecił zarząd królewskich stacyi ogierów w Hanowerze przedsiębranie wstrzykiwań, o ile na to właściciele się godzili, klaczom nie dającym się zapłodnić. Wstrzykiwanie zastosowano też u 426 klaczy, z których 277 zostało zapłodnionych, u 14 rezultat stanowienia jeszcze niewiadomy, a tylko u 145 okazało się stanowienie bezskuteczne. Przyjąwszy, że na 14 stanowień z nieznanym dotąd rezultatem będzie połowa udałych, okazuje się, że dzięki zastosowaniu wstrzykiwań udało się odstanowić 66% klaczy trudnych do zapłodnienia. Na niektórych stacyach było skutecznych odstanowień nawet 80% i udało się zapłodnić klacze 7-o i 8-o letnie, które dotąd nie miały jeszcze wcale źrebiąt pomimo kilkakrotnych odstanowień. Rezultat ten jest nadzwyczaj pomyślny, bo ogiery królewskich stacyi przeciętnie zapładniają 71% przyprowadzonych klaczy. Sądzić zaś można, że rezultat byłby jeszcze lepszy, gdyby wstrzykiwania wykonywali wprawieni ludzie i używali stosownego przyrządu. Wedle dotychczasowych doświadczeń do wstrzykiwań najodpowiedniej używać lejka z wężem kauczukowym i kanką zaopatrzoną na końcu licznymi otworami.

Pytania i odpowiedzi.

Odpowiedź na pytanie 11. Mech na suchych łąkach można wyniszczyć corocznem dwukrotnem bronowaniem, a to na wiosnę po obeschnięciu łąk i zaraz po zbiorze pierwszego pokosu w czerwcu, na wilgotnych zaś łąkach środek ten nie będzie wystarczającym; dla prędszego więc i zupełnego wyniszczenia mchu lepszym będzie siarczan żelaza (Eisenvitriol) wysiany w marcu po zejściu śniegu i spłynięciu wód w ilości 300 klg. na morg, i następne dobre wywłóczenie bronami Laacke'go po obeschnięciu tych łąk. Siarczan żelaza nie tylko że zniszczy mech, ale i pobudzi trawę do silniejszej wegetacyi. Brony systemu Laacke'go wyrabia fabryka maszyn E. Kühne w Moson na Węgrzech, dając takowe na 6 miesięczną wypłatę. Dla naszych łąk najlepiej odpowiada brona z marką C_2.

Andrzej Pomian.

Odpowiedź na pytanie 13. Ponieważ wspomniany dębowy korczunek leży zadaleko od folwarku, aby się nań opłaciło wozić obornik, radziłbym zaprowadzić tam płodozmian z zielonym nawozem:

Np. I. Ziemniaki na 150 *kg* superfosfatu 18%.

II. Owies z koniczynami szwecką i chmielową na 3 *q* kainitu.

III. Koniczyna 1 pokos na siano, drugi na zielony nawóz.

IV. Żyto ozime na 1 *q* superf. 18% i 3 *q* kainitu, podsiane koniczyną szwecką i białą.

V. Koniczyna 1 pokos siano, drugi na ziel. nawóz.

Konicze przeorywać tylko 6 cali głęboko dopiero po zupełnem zakwitnięciu i siać żyto na razówce, — pod ziemniaki zaś pierwszą 4 calową orkę zaraz wywłóczyć i przewalcować, a drugą przed zimą dać 10 do 12 cali głęboką niezważając na to, że się wydobędzie surowica. Po ziemniakach pod owies przeorać w jesieni na 8 cali głęboko.

Jeżeliby owies z czasem rósł za bujnie i szkodził rozwojowi młodej koniczyny, zastąpić go nadal jęczmieniem.

Koniczynę czerwoną z białą siać w proporcyi 8 *kg* pierwszej do 4 *kg* drugiej. Koniczynę szwecką i chmielową w proporcyi 6 *kg* do 5 *kg* na morg.

Superfosfat mineralny 18% siać pod ziemniaki przed samem markowaniem i sadzeniem, a pod zboża razem z ziarnem.

Jeżeli konicze będą się dobrze udawać, to znaczy że wapna w glebie dosyć, w przeciwnym razie należy nawieść miału z wapna lub marglu najlepiej po ziemniakach przed owsem; jeżeli się użyje miał piecowy niegaszonego wapna, to rozsiać w suchą jesienną porę pod bronę, a jeżeli margiel to w ciągu zimy, na wiosnę zaś rozrzucić i wyhakować przed siejbą.

Andrzej Pomian.

Odpowiedź na pytanie 19. Pan E. H, ma zudełną racyę skoro twierdzi, że niektóre odmiany ziemniaków zawierają pierwiastek trujący, który sprowadza grudę — każdy, kto zajmuje się uprawą ziemniaków na większą skalę — wie o tem dobrze, że pewne gatunki posiadają te szkodliwe własności, w takim stopniu, że nawet mięszanie ich z innymi dobremi gatunkami nie zawsze pomaga — mam tu na myśli naturalnie ziemniaki w zupełnie zdrowym i normalnym stanie — a więc nie skiełkowane.

Kto kiedykolwiek sadził t. zw. *„Gleasony“* wie dobrze, jaką grudę ziemniaki powodują — Również niektóre gatunki Dołkowskiego posiadają tę wadę — do takich zaliczyć wypada „Zagłoba“, który to gatunek zarzucić musiałem, choć odznaczał się niezwykłą plennością.

W ogóle zauważyłem, że szczególnie czerwone gatunki Dołkowskiego te niekorzystne własności posiadają.

Jeszcze jedno nadmienić wypada: Tak jak plenność i zawartość skrobi, tak samo i większa lub mniejsza ilość owego trującego pierwiastku (solaniny?) zależy od warunków miejscowych t. j. że n. p. Gleasony lub Zagłoby u mnie sadzone posiadają dużo solaniny, a u kogo innego, a więc na innej glebie lub w innej okolicy wyrośnięte tej szkodliwej własności albo wcale nie zdradzą albo tylko w małym stopniu.

Tak samo jak p. E. H. i ja nieraz myślałem nad tem, czy nie istnieje jaki środek, za pomocą którego możnaby zbadać zawartość solaniny.

Przyłączam się zatem do pytania p. E. H. — a powyższe sprostowanie musiałem skreślić, spowodowany mylnem twierdzeniem pana K. M. jakoby zdrowe ziemniaki owej grudę wywołującej własności wcale nie posiadały. *K. G.*

Pytanie 22. Parcela na której z powodu znacznego oddalenia nigdy nawozu stajennego nie było. Ziemia lekka na której dwa razy siałem łubin niebieski na zielony nawóz i dodawałem po 250 *kg* tomasyny na mórg.

Miałem pierwszym razem na tym zielonym nawozie z żużlami dobre ziemniaki, następnie lichy jęczmień a później mniej jak średni owies. Po powtórnem znawożeniu łubinem i tomasyną posiałem żyto. Aby powtórnie nie narazić się znowu na zbiór lichego jęczmienia lub kartofli, chciałbym tę rolę zasilić znowu azotem w jesieni w kształcie zielonego nawozu. Ponieważ łubin wskutek dosyć wysokiego położenia po zbiorze żyta już mi duży nie wyrośnie; czyby nie było możliwe wsiać w żyto seradellę? a w takim razie w którym mniej więcej czasie?

Z. K.

Pytanie 23. Na ciężki ił, zorany głęboko na zimę — w 3cim roku po nawozie, chcę dać po 15 *cm* miału wapiennego i zasiać groch z owsem. Czy wapno można przeorać wielóskibowcami, równocześnie z grochem, a później na skibę owies zasiać. Czy wapno nie oddziała szkodliwie na kiełkowanie grochu? *A. W.*

Pytanie 24. Który owies okazuje się najodpowiedniejszy na glinki zimne nieprzepuszczalne niedrenowane: Millner'a, Duppawski czy też „Riesenhafer“?

K.

Pytanie 25. Czy istnieje koniczyny odpowiedni gatunek, by bez ochronnej rośliny z zasiewu wiosennego utrzymać pokos dobry, zamierzam bowiem potem zasiać oziminę.

Poprzedzające zbiory na tem polu były: w r. 1899 dwa liche pokosy czerwonej koniczyny. później dano na to nawóz, i w zeszłym roku (1900) były ziemniaki wcale dobre — pod zimę wyorano w zagony. Położenie górzyste grunt różny, a przeważnie gliniasty, w części nieprzepuszczalny.

Pytanie 26. By wykluczyć pośrednictwo faktorów naszych zapytuję, gdzie lub komu sprzedać można bydło z opasu gorzelnianego. *P. K.*

Pytanie 27. Który z wypielaczy konnych okazał się najpraktyczniejszy?

Pytanie 28. Czy siewnik systemu „Aberdeen“ okazał się praktyczny i w czem polega jego błędna obsługa względnie wysiew?

Wiadomości handlowe.

Ziemiopłody.

Lwów, 1. marca. Pszenica gotowa 7·50—7·80, na termina 7·30—7·60, żyto gotowe 6·50—6·75. na termina 6.40—6·50 owies obroczny gotowy 6·40—6·70, na termina 6·50—6·80, jęczmień pastewny 5·50—5·75 brow. 6·40—6·70 rzepak —·———.—, nowy 10·25—10·75 lnianka ——·—— groch pastewny 6·25—6·75 do gotowania 7·25—12· wyka 7·50—8·— bobik 6·——6·25, breczka 7·——7·25, kukurudza nowa 5·50—6·—, stara ·—, chmiel za 56 kg. ———, koniczyna czerwona 45·—65·, biała 35·—75·—, szwedzka 50—85— tymotka 20·—26·—, spirytus loco za 50 litr. gotowy paritas Tarnopol 17·——17·25 na termina 16·75—17·—.

Usposobienie co do pszenicy i żyta niezmienne, ceny lokalne, co do owsa i jęczmienia lepsze.

Bank rolniczy we Lwowie.

Redaktor odpowiedzialny *Dr. Kazimierz Miczyński.*
Nakładem galicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego.

POŚREDNICTWO w sprzedaży, kupnie i dzierżawie dóbr ziemskich oraz Biuro porady w sprawach asekuracyjnych, gospodarstwa wiejskiego i melioracyi rolnych,

Dom komisowo-rolniczy
ST. KOMORNICKI i ED. NIZIENIECKI
we Lwowie, ul. Sykstuska l. 35.

Firma pozostająca pod kontrolą Krajowej stacyi botaniczno-rolniczej we Lwowie.

Skład, i sprzedaż komisowa zboża, nasion, nawozów sztucznych z gwarancyą jakości i pochodzenia oraz maszyn i narzędzi rolniczych z pierwszorzędnych fabryk krajowych i zagranicznych.

Zgromadziwszy już na nadchodzący czas siewów wiosennych

wszelkie nasiona

pod gwarancyą za pochodzenie, czystość i siłę kiełkowania

poleca P. T. Rolnikom z prośbą o możliwie wczesne zamówienia celem najdokładniejszego ich wykonania a w szczególności: **koniez czerwony, biały, szwedzki,** zupełnie wolne od kanianki, **lucernę oryginalną francuską, tymotkę** wolną od kanianki, **rajgrasy,** i wszelkie inne trawy.

Buraki pastewne oryginalne, **marchew** pastewną olbrzymią zielonogłowiastą, **wykę, bobik koński, łubiny, koński ząb** orygin. amerykański choise quality. **Pignoletto, Cinquantino. Zboża jare** w najlepszych gatunkach zaaklimatyzowane w kraju.

Poleca niemniej

Nawozy sztuczne

z poręczeniem za jakość i zawartość składników chemicznych.

MASZYNY ROLNICZE

jako to: Parowe garnitury młocarniane, siewniki, pługi, brony, młynki do czyszczenia zbóż i nasion, sieczkarnie, buraczarki, grabie konne, kosiarki, żniwiarki i t. p. **z pierwszorzędnych fabryk specyalnych. Cenniki nasion, nawozów sztucznych, maszyn rolniczych jakoteż specyalne oferty, wysyłamy na żądanie.**

Ceny możliwie najprzystępniejsze.

Tygodnik rolniczy

Organ c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego

wychodzi w Krakowie co piątek w objętości co najmniej 1 arkusza pod redakcyą **Dra Stanisława Kozickiego.** Prócz artykułów oryginalnych z dziedziny gospodarstwa wiejskiego prowadzone są stałe działy: kronika postępu w dziedzinie gospodarstwa wiejskiego; Sprawy bieżące; Ze stołu redakcyjnego; Bibliografia; Głosy ze wsi; Pytania i rady; Wiadomości handlowe; i t. d. Adres redakcyi i administracyi: **Kraków ul. Basztowa l. 6.** 5—3

Dzierżawa w powiecie Sokalskim 1000 morgów roli, łąki i ogrodów w dwóch folwarkach. — Wiadomości udzieli Tarnawski, Lwów, Sykstuska 8. 4—3

Grudę u bydła

usuwają po kilkakrotnem użyciu

Maść i proszek

wyrobu **JÓZEFA ZBYSZEWSKIEGO** aptekarza w Busku.

LICZNE PODZIĘKOWANIA SĄ DO PRZEJRZENIA.

Cena 1 puszki maści 2 K. 40 h. Cena 1 puszki proszku 3 K.

Za nadesłaniem przekazem pocztowym **6 koron** wysyła do każdej stacyi pocztowej franco. Apteka **J. ZBYSZEWSKIEGO W BUSKU.**

4—6

Trawa miodowa

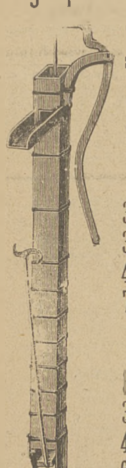
(Holcus lanatus)

własnego zbioru z obszaru dworskiego **Borówna,** nasienie świeże i pewne na grunta suche lub mokre, zupełnie liche, na pastwiska wyborna roślina, raz zasiana trwa kilka lat. **Jeden korzec** wraz z workiem kosztuje **4 złr. w. a.** przy zakupnie naraz **10 korcy** dodaje się korzec bezpłatnie; na wagę **100 kilo 30 złr.**

Zamówienia uskutecznia 3—?

J. Bulsiewicz w Bochni.

Najlepsze i najtańsze pompy

do gnojówki dla gospodarzy są patentowane pompy Kligsa

wielkość następująca:

Nr. I.

3 m	wysokość wypływu K.	24·00
3½	" " "	25·50
4	" " "	27·00
7	" " "	41·00

Nr. II.

3 m	wysokość wypływu K.	29·00
3½	" " "	30·50
4	" " "	32·00
6	" " "	49·00

Józef Klings
Altrohtwasser, Szląsk austr.

11—11

Zarząd dóbr

JE. hr. Romana Potockiego w Chlebowicach

ma na sprzedaż **nasienie buraków** żółtych **Eckendorfskich** oraz odmiany **ziemniaków** produkcyi **Dołkowskiego: wczesne „Lech“** (zbiór w roku 1900 z morga 95%, o zawartości skrobi 19%) **średnio wczesne „Topaz“** (90—18%) **„Leliwa“** (95—19%) **„Gasztołd“** (90—17%) **„Hetman“** (100—17%) **późne „Piast“** (110—43%) **„Dołęga“** (105—20%) **„Korczak“** (105 20%) **„Taczała“** (100—19·5%) **„Gracya“** (110—21%) **„Zawisza“** (100—20%) **„Karmazyn“** (110—20·5%) **„Topór“** (110—19.5%). 1—5

Biuro pomiarów i Biuro rolniczo-techniczne

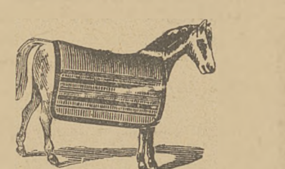
Dyrektor lasów **G. Hilscher** autor. geometra i technik rolniczy

Teschin $^{21}/_{9}$ **Czechy.**

Pomiary do każdego użytku, urządzenia lasowe, drenowania i sztuczne łąki, regulacya rzek etc.

Wyczerpujące prospekty i objaśnienia na żądanie. 4—6

Zarząd dóbr Stojańce o. p. **Chorośnica** ma do odstąpienia pewne nasienie własnej produkcyi buraków żółtych eckendorferów 4 ctn., zaś czerwonych mamutów 2 ctn. po umiarkowanych cenach. 3—3

Połączone fabryki towarów wełnianych oferują obecnie przezemnie około 4000 sztuk tak zwanych

Wojskowych derek na konie

po bajecznie niskiej cenie

tylko 2 zł. 25 ct. za sztukę

a 4 zł. 25 ct. za parę

(6 par odsyła się franco.)

Te grube, nie do zniszczenia derki, są tak ciepłe jak futro, ciemno-szare albo brunatne, wielkości 150 × 195 cm., więc okrywają całego konia.

Wyraźnie pisane obstalunki, które załatwia się tylko za pobraniem pocztowem lub przy nadesłaniu z góry należytości proszę nadsyłać do

Steiner'a
Domu komisowego połączonych fabryk derek

w Wiedniu, II. Taborstrasse 27.

☛ Za nieodpowiadający życzeniu towar zobowiązuję się pieniądze otrzymane zwrócić. ☚

Tysiące pism z uznaniem i obstalunkiem powtórnym i tak: Z zarządu dóbr ks. Schwarcenberga w Turach; A. Koven, Burmistrz w Podkay, Frc. Levstek w Cerne; Alher'a hotel w Pettenau, Noisternig w Mallinz, Wny Prob. Bardyn w Lany, Rotter w Suchej doli i t. d.

Proszę żądać cennika przedmiotów gospodarskich, gratis i franco. 18—?

NASIONA GOSPODARSKIE

Koniczyny, lucernę, seradelę, tymotkę, rajgrasy i inne trawy, buraki i marchew pastewną, koński ząb, wykę, łubiny i t. d.

Nawozy sztuczne

superfosfaty, **mąkę kostną, mąkę żużlową, saletrę chilijską** i t. p.

Maszyny i narzędzia rolnicze

z najpierwszych fabryk **Hotherra i Schrantza w Wiedniu, Rud. Sacka w Plagwitz, Braci Röber w Wutha**

w szczególności także

oryginalne **brony** polowe i łąkowe **Laacke'go, kosiarki i żniwiaki Mac Cormick'a,** nowy **siewnik rzędowy „Victoria-Drill", Hofherra i Schrantza.**

poleca na sezon wiosenny 1901 r.:

Oddział rolniczy
Związku handlowego Kółek rolniczych

w Krakowie ul. Pijarska l. 4
we Lwowie ul. Pańska l. 21 5—12

Ceny najniższe bez konkurencyi.

Cenniki, katalogi, prospekty, próbki nasion i t. d. przesyła się darmo i opłatnie.

!!! Ważne dla P. T. Obszarów Dworskich !!!

PIOTR MIKOLASCH i SPÓŁKA

polecają po cenach najniższych towar pierwszorzędnej jakości, jakoto:
WERNIKSY i OLEJE, lakiery i pokosty do wszelakiego użytku,
Masy i farby do podłóg, woski
Pędzle wszelkiego rodzaju, gąbki, lak, atrament
PIPY do beczek, GAZY na pytle
Środki desynfekcyjne jak kresolina, lyzol i t. p.
Przyrządy i przybory do czyszczenia i leczenia koni i bydła,
ŚRODKI OWADOGUBNE.
Wiaderka, hydronety, latarnie gospodarskie
Pasy do maszyn, gurty, rzemyki, śruby, węże gumowe i konopne
Płyty i sznury do kotłów, holendry
Ceraty, chodniki, rogóżki i podściółki, oliwy, zapałki
SZPAGATY, SZNURY
Środki do czyszczenia metali, jak proszek, mydło, pasta i t. p.
Farbka, krochmal, mydło do prania, świece
Smarowidła, czernidła i lakiery do skór i uprzęży
SZCZOTKI, GRZEBIENIE — ARTYKUŁY GUMOWE
etc., etc.
Sklep i magazyny w domu własnym, **ul. Kopernika l. 1.**
Cenniki na żądanie gratis. 8—52

Zarząd dóbr

Dra. Mikołaja Hr. Reya

Przyborowie p. Grabiny stacya Czarna.

Ma na sprzedaż ziemniaki **„Silesia"** Cimbala i **„Topór"** Dołkowskiego po cenie 7 K. za 1 ctn. m., 60 K. za 10 ctn. m., 500 K. za 100 ctn. m. loco stacya Czarna bez worka. Ziemniaki te polecić możemy jako najwydatniejsze i najpewniejsze z wielu najnowszych odmian które uprawiamy; Topory nadają się szczególniej do gorzelni, zaś Silesia odpowiada wszelkiem wymogom. Prócz powyższych, mamy własnej hodowli odmianę **„Edward"** z krzyżowania Niebieskich Olbrzymów Paulsena z Topazem Dołkowskiego. Plon w r. 1900 — 11.800 kg. z morga 17.7% skrobi. Za 100 kg. 20 K., za 50 kg. 15 K. za 25 kg. 10 K. bez worka loco Czarna. 4—8

Zarząd dóbr w Nadybach

(poczta i stacya kolej. w miejscu)

ma na sprzedaż 100 ctm. **łubinu niebieskiego** po 12 koron, 500 korcy **kartofel** „Gracya" po 6 koron i 10 ctm. **soi** czarnej wczesnej po 40 koron za 100 kg. loco stacya.

Również ma do sprzedania każdego czasu (na zamówienie) **świeże pstrągi strumienne** po 7 koron za kilogram. 3—6

Majętność Granówko p. Granowo, powiat Kościański, przyjmuje od 1-go lipca br. lub też wcześniej

elewów gospodarczych.

Gorzelnia buduje się w tym roku. Parowy pług. Intenzywna kultura rolna i hodowla wszelkiego inwentarze. — Warunki wedle umowy. Zgłoszenia przyjmuje: **R. Dunin,** Granówko, p. Granowo, W. ks. Poznańskie. 3—3

W Czortkowie obok gmachu Rady Powiatowej, znajduje się skład sztucznych nawozów, głównie thomasyny i kainitu z którego rolnicy korzystać mogą, dla przeprowadzenia prób ze sztucznymi nawozami. — Bliższych szczegółów udzieli kancelarya Rady powiatowej. 4—2

Rządca dóbr wszechstronnie wykształcony z chlubnemi rekomendacyami i na procenta. — Listy odbiera **Administracya pod K. L. 5958.** 5—6

Zarząd dóbr Kośnieszyn poczta Potok złoty ma do odstąpienia 5 ctm. olbrzymiego grochu „Victoria" palcami wybieranego po cenie 12 złr. za 100 kg. z workiem loco stacya Niżniów. 2—3

Na sprzedaż nasienie koniczyny czerwonej, zdrowe wolne od kanianki cena za 100 kg. w podwójnym worku loco stacya kolei Brody, względnie Buczacza — zgłoszenia Tadeusz Cieński Lwów, Kurkowa 15. 2—4

Ogier krwi orientalnej 160 ctm. wysoki 5-cio letni zdolny do chowu gniady „El-Kebir" od „Stelli" do sprzedania w Oknie poczta Horodenka stacya kolejowa w miejscu. 2—2

Dzierżawa folwarku w Galicyi 400 morgów ziemi średniej jakości dużo dobrych łąk — 12 klm. dobrej drogi do kolei — budynki w dobrym stanie — gorzelnia w ruchu — inwentarz kompletny — dotąd we własnym zarządzie tanio do wydzierżawienia ale tylko dobremu gospodarzowi z dobremi poleceniami. Oferty pod cyframi P. T. 257, przyjmuje Rudolf Mosse w Pradze. 2—3

Zarząd dóbr Swistelniki o p. Lipica dolna, stacya kolejowa Skomorochy stare ma do sprzedania grubo ziarnistą cylindrową pszenicę „przewódkę" w cenie po 18 koron bez worków lub z workiem i z dostawą do stacyi Skomorochy stare 19 koron za 100 kg. 2—3

Polecamy do siewu na wiosnę

czerwoną koniczynę

z gwarancyą wolności od kanianki i inne nasiona i trawy.

Ceny przystępne.

Opróbkowane oferty na żądanie odwrotną pocztą

ODDZIAŁ TOWAROWY
Lwowskiej Filii Banku Galicyjskiego dla Handlu i Przemysłu. 2—5

Administracya dóbr Dydiatycze p. Sądowa Wisznia. Poszukuje młodego ekonoma na ordynaryę obeznanego z uprawą roli i hodowlą. Pożądane odpisy świadectw; podnia nieuwzględnione pozostaną bez odpowiedzi. Termin do 1. Marca. 2—3

Zarząd dóbr

Szutromińce

st. kolej. Tłuste, poczta Uścieczko

ma do sprzedania:

nasienie koniczyny czerwonej

wolnej od kanianki po 60 zł. za cetnar metryczny loco kolej. 1—5

Kupię

buhajka pełnej krwi Simenthal

wieku 6 do 8 miesięcy

L. Morawski

Kłonice poczta Hruszów.

Kwizdy płyn restytucyjny dla koni.

Cena 1 flaszki K. 2·80.

C. i k. uprzyw. Woda do mycia koni.

Od 40 lat używany w stajniach dworskich i większych stajniach wojskowych i cywilnych do **wzmocnienia przed i przywrócenia sił po wielkich trudach, przy zwichnięciach**, przeciw **sztywności ścięgien** etc.; czyni konia zdolnym do **natężeń w trainingu.**

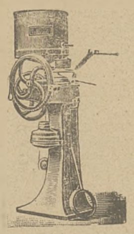
Prawdziwy tylko z powyższą marką ochronną dostać można we wszystkich aptekach i drogueryach.

Skład główny:

13 13

Franciszek Jan Kwizda

c. i k. austr.-węg., król. rum. i ks. bułg. dostawca Dworu,
aptekarz okręgowy w Korneuburgu pod Wiedniem.

IGN. MATHEI ONIUZA

Wiedeń III/2. Obere Weissgerberstrasse 14.

GENERALNE ZASTĘPSTWO

Henryka Laura

Manheimskiej patentowanej centryfugi mlecznej.

Gwarantuje najczystsze odtłuszczenie.
Odsprzedawcom korzystne warunki. 4—6

Folwark Sosolówka p. Ułaszkowce

poszukuje żyta jarego 8 do 10 cetn. metr.

ma zaś na sprzedaż

Owies „Lancaster" wczesny	po 20 koron
„ wiechowy węgierski	„ 20 „
Jarą pszenicę Champion	„ 20 „
Soje czarną	„ 30 „
Kukurudzę nasienną Cinquantino	„ 18 „
Hreczkę japońską gruboziarnistą	„ 22 „

za 100 klgr. netto z workiem i odstawą do kolei. 3—3

Poszukujemy do kupna 70 ct. m. nasienia **wyki pastewnej** do zasiewu wiosennego — Zgłoszenia z podaniem próbki i ceny za 100 kg. pod: **Zarząd dóbr w Żórawnie** poczta loco.

Sadzonki lasowe ze szkółek piękne silne sosny i czarne jodły 1000 sztuk 2 letnich lub 3 letnich 8 koron — 10.000 sztuk 50 koron. Dęby i wiązy 1000 sztuk jednorocznych 8 koron — 2 letnich 10 koron — 10.000 sztuk 70 i 80 koron. **Pecz Armin,** właściciel szkółek Budapeszt VIII Kalvaria ter 8.

Drzewka alejowe i ogrodowe 3—4 metr. 4—5 letnie ze szkółek. Jasiony Jarzębinę i wszelkie gatunki Jasionów i Klonów po 50 ct. za 100 sztuk. Jasne drzewka według cennika **Pecz Armin-Pik,** ogrodnik nadworny Budapeszt Budapeszt VIII. Kalvaria ter 8.

KOMITET C. K. GAL. TOWARZYSTWA GOSPODARSKIEGO

we Lwowie, ul. Słowackiego 8

sprowadza dla członków swoich

wszelkie nawozy sztuczne

wedle warunków specyalnego cennika.

Rabaty przyznane Komitetowi przez fabryki przy odbiorze wielkiej ilości nawozów rozdziela się z końcem roku pomiędzy odbiorców.

Z drukarni i litografii Pillera i Spółki we Lwowie ul. Łyczakowska l. 3